

staat om te weten welke theorie hij verkondigd heeft dan de Heer EYKMAN zelf. Toch blijf ik meenen, dat van het standpunt van een recensent de uitdrukking te verdedigen is. Tegenover VAN DIEREN's theorie van bedorven rijst moesten de denkbeelden worden geplaatst door EYKMAN in verband met zijn kippenproeven verkondigd. Het ging toch niet aan diens verscheidene pagina's beslaande zeer voorzichtig gestelde uiteenzetting over te nemen en er moest een praktisch bruikbaar extract van worden gemaakt in den zin waarin EYKMAN ook van een werkhypothese spreekt; in dit verband is de door mij gebezigde omschrijving van EYKMAN's theorie bruikbaar. Nu schijnt die uit de door EYKMAN geciteerde woorden uit zijn jaarverslag wel minder juist, maar in dat zelfde jaarverslag leest men: „Wij voor ons waren het „meest geneigd tot de voorstelling, dat het zetmeelhoudend voedsel in het „spijsverteringskanaal onder den invloed van micro-organismen chemische „veranderingen ondergaat waarvan de producten of een der producten als „zenuwvergift werkt”. Uit niets blijkt dat de Heer EYKMAN hier specifieke microben bedoeld heeft. De specifieke stof waaruit zich dat zenuwvergift vormen zou moet dus in de rijst evenals in andere Indische amyloacea praë-existeeën, terwijl de afwezigheid daarvan in de aardappel door EYKMAN is geconstateerd. Nu geef ik EYKMAN gaarne toe, dat hij die stof niet als toxine laat praë-existeeën maar als toxinogeen, maar dat komt toch eigenlijk op het zelfde neer, althans waar het slechts de bedoeling was EYKMAN's denkbeelden tegenover die van VAN DIEREN te plaatsen.

Met belangstelling zie ik de nadere uiteenzetting van zijn standpunt, die EYKMAN belooft, te gemoet; ik kon daarmede natuurlijk in mijn recensie geen rekening houden evenmin als met de talrijke haken en oogen die in deze „Indische” quaestie schijnen te bestaan.

FOKKER.

DE VENERISCHE ZIEKTEN IN ENGELSCHE-INDIË.

Het stukje van Prof. FOKKER in het vorig nummer van dit *Tijdschrift* geeft mij aanleiding tot enkele opmerkingen.

Reeds toen Prof. FOKKER eenigen tijd geleden (het nummer heb ik op het oogenblik niet bij de hand) de aandacht vestigde op de beweging onder de hoogstgeplaatste Engelsche dames, had ik het ongemotiveerde van die beweging willen aantonen. Ik was echter nog niet in het bezit van voldoende officiële gegevens om mij veilig te achten tegen de beschuldiging eenmaal door Prof. VAN OVERBEEK DE MEYER uitgesproken, toen hij (dit *Tijdschrift* 1896, I, blz. 601) sprak van de „ploertige bewering”, dat officiële Engelsche rapporten met opzet vervalscht zouden zijn 1).

Want van iets dergelijks is ook hier sprake en de mededeelingen van Prof. FOKKER stellen mij in staat thans aan mijn voornemen gevolg te geven.

Waar toch Prof. FOKKER zegt (blz. 829), dat in de Memorie der Engelsche

1) Achter de *Handelingen van het Nationaal Congres tegen de Prostitutie te Amsterdam* 1889, vindt men de stukken die deze „ploertige bewering” voldoende motiveeren.

Afdeeling van de Federatie een lang betoog voorkomt „waaruit blijkt, dat „er steeds op zonderlinge wijze is huisgehouden” en dan verder zegt „Dat „protest is door de Engelsche Regeering voor een insinuatie verklaard, maar „het is gebleken dat men hier en daar in Indië met het S(anitair) T(oezicht) „voortging” en later nog eens „Het kan echter niet worden ontkend, dat „men in Indië en in Engeland met dat toezicht raar heeft omgesprongen”, daar is er niet veel kwaadwilligheid toe noodig om hierin te lezen (zooals ook de werkelijke toedracht is), dat de Engelsche en Engelsch-Indische autoriteiten berichten van de zijde der abolitionisten die hun onaangenaam waren voor leugens hebben willen doen doorgaan tot men hen met de stukken heeft gedwongen de waarheid er van te erkennen.

Die berichten nu waren, dat men zich in Engelsch-Indië jaren lang absoluut niet aan de orders uit Engeland heeft gestoord. Nog in 1893 vonden twee Engelsche dames Mrs. ELISABETH WHEELER ANDREW en Miss Dr. KATE BUSHNELL het stelsel in 40, 50 kantonnementen in vollen bloei. Zij vonden bij de kampementen in eenige kleine woningen de officiële prostituees. Zij bezochten ook verschillende der „Lock-Hospitals” en in Engeland teruggekeerd publiceerden zij zoowel wat ze gezien hadden als hun aantekeningen uit de boeken der hospitalen.

Het was hierna dat de Engelsche Regeering de waarheid der feiten erkende en e. a. Lord ROBERTS verklaarde, dat hij niet geweten had wat er geschiedde. Dit laatste werpt een eigenaardig licht op „de rede van den man die jaren „lang aan het hoofd van het Indische leger heeft gestaan” (Prof. FOKKER, blz. 831) 1).

Deze berichten dus beteekenen tevens, dat men niet kan spreken van een afschaffing van het Sanitair Toezicht in Engelsch Indië eenigszins gelijktijdig met die afschaffing in Engeland.

Eerst in 1895 werd een circulaire uitgevaardigd om aan deze toestand voor goed een eind te maken.

Waar dus nu Prof. FOKKER ons de cijfers verschaft van het aantal lijdens aan syphilis:

1885	28.7 pro mille.
1886	33.3 „ „
1894	74.6 „ „
1895	84.9 „ „

daar is dit niet een toeneming na afschaffing van het toezicht maar een toeneming onder het toezicht. De gewone klacht, dat het toezicht in Indië geen „fair trial” gehad heeft, verliest wel wat van haar kracht tegenover de blijken van willekeur door de Engelsch-Indische autoriteiten gegeven. En wanneer nu na 1894 die toeneming is blijven voortduren dan is ten eerste na de opgedane ervaring de vraag volkomen gewettigd in hoeverre nu het

1) Op 17 Juli 1896 werd o. a. uit het hoofdkwartier te Simla van wege Generaal ROBERTS een circulaire uitgevaardigd waarin gewezen werd op de noodzakelijkheid om te zorgen, dat in het kampement een voldoende aantal jonge en aantrekkelijke vrouwen aanwezig waren.

toezicht werkelijk opgeheven is en bewijst een toeneming, die, voortdurend na opheffing van het toezicht slechts een vervolg 1) is op de toeneming onder het toezicht toch zeker niet veel. Op welken grond Prof. FOKKER het betoog der Engelsche abolitisten in dezen zelfden zin „flauw” noemt is mij niet duidelijk.

Ik wil hier niet op verdere details ingaan, maar alleen nog wijzen op den eigenaardigen indruk dien het maakt, dat, terwijl vroeger wanneer vrouwen *tegen* het toezicht ageerden, geen woorden genoeg waren te vinden om het waardelooze, maar vooral ook het onvrouwelijke daarvan aan de kaak te stellen, die Engelsche dames, nu zij vóór het toezicht optreden op eens zoo geprezen worden en niet onvrouwelijk schijnen te zijn waar zij komen vragen, dat ten einde Engelsche vrouwen en kinderen te beschermen, Indische vrouwen, officiëel van Regeeringswege zullen worden aangeworven [om eer zij Engelsche soldaten kunnen besmetten, eerst door andere Engelsche soldaten besmet te worden.

Bovendien bevinden deze dames zich in strijd o. a. met het Rapport der Eng.-Indische „Army Sanitary Commission” over 1893—1894, waarin staat dat het resultaat met het toezicht verkregen, niet aan de verwachtingen heeft beantwoord en niet voor een wederinvoering pleit.

's-Gravenhage, 15 Nov. 1897.

Dr. D. SNOECK HENKEMANS.

Waarde Gérant!

Ik heb het woord flauw gebruikt in de beteekenis van kinderachtig zooals ik het in mijn jongenstijd gebruikte als een andere jongen een goed gemotiveerde beschuldiging trachtte te ontwijken, door die eenvoudig terug te kaatsen. Men mag zoo overtuigd zijn als men wil, dat de prostitutie-bond de eenige weg is die tot zaligheid leidt, men *kan* toch in gemoede de officiëele statistieken niet op die wijs ontzenuwen. Dr. SNOECK HENKEMANS schijnt dien weg op te willen. Volgens hem hebben twee Engelsche dames in 1893 het stelsel in 40 à 50 kantonnementen in vollen bloei gevonden en dus pleiten de door mij aangevoerde cijfers voor een sterke toeneming onder het toezicht! Of die opgaven vertrouwen verdienen, hoe groot de invloed kan geweest zijn, die die 40—50 op het geheel hebben uitgeoefend, of ook in de andere jaren het stelsel nog door federalistische dames, die een kunstreis maken, voor bloeiend kon worden verklaard, dat alles doet niets ter zake, e pur se muove, buiten de federation is alles des duivels!

Eenig nadenken zou Dr. SNOECK HENKEMANS ook hebben teruggehouden van zijn andere opmerkingen. Het lust mij niet in een lange polemieek te

1) Dat ook reeds voor de „bemoeiingen der z.g. philanthropa” (Prof. FOKKER) reeds een dergelijke toeneming bestond blijkt uit een Rapport 24 Juni 1895 gepubliceerd voor het Engelsche Lagerhuis o. a. voor de volgende vier districten van Engelsch-Indië (ven. ziekten):

	Bengalen.	Madras.	Bombay.	Indië.
1870.	202.7	165.9	180.4	191.2
1884.	290.6	306.7	291.6	293.3

treden. Ik heb zoo onpartijdig mogelijk weergegeven, wat ik in de officiële stukken gevonden heb en een groot deel der schuld op rekening van de autoriteiten geschoven, en ik heb mijn tijd te noodig om met menschen te kibbelen waarvan ik weet dat ze niet voor overtuiging vatbaar zijn. Dit laatste aan het adres van de Heeren PIERSON c. s., niet aan dat van Dr. SNOECK HENKEMANS van wien ik nog niet weet of hij met die heeren gemeene zaak maakt. Slechts wil ik nog opmerken dat het adres der 100 dames meer beteekent dan de 160 000 handteekeningen die de federation heeft bijeengebracht, omdat de vrouw door de heerschende moreele begrippen geneigd is om alles wat geslachtszaken betreft te verheimelijken. Zij komt er dus veel gemakkelijker toe om te vragen dat een onderzoek, waarbij vrouwen moeten vertoonen, wat naar haar meening door niemand mag worden gezien, zal worden afgeschaft dan tot het omgekeerde. Bovendien heeft men haar wijs gemaakt dat dat stelsel extra-matrimoniële gemeenschap, die ze uit den aard der zaak verafschuwt, bevorderen zou. Daarin ligt het groote verschil, terwijl men gerust mag aannemen dat de groote meerderheid der federalistische vrouwen op een trap van ontwikkeling staat waardoor haar stem wel mede kan *tellen* maar niet mede kan *wegen*. FOKKER.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

NEW-YORK. — **Onteigening ten algemeene nutte.** In *the Medical Record* wordt een verhandeling gerefereerd van een geneesheer uit Texas, Dr. STUVER, die, tot nut van de maatschappij en tot veredeling van het menschenras, aanbeveelt de chronische misdadigers, de lieden met verkeerde geslachtsneigingen en de erfelijk misdeelden te castreren. De verspreiding van ziekte, ondeugd en misdaad zou grootendeels beperkt worden door de aanleidende oorzaken of begunstigende omstandigheden uit den weg te ruimen of te wijzigen. De castratie zou een humane (!) en rationeele straf zijn voor een groot en steeds toenemend getal misdadigers en de eischen der rechtvaardigheid voldoening verschaffen. De aangeboren afkeer van de geslachteloosheid zou den maatregel tot een machtig afschrikkend middel maken en daardoor de maatschappij beschermen tegen de misdaad. Meer dan alle straffen zou de castratie, door de voortplanting der misdadigers en misdeelden te beletten, bijdragen tot vermindering van hun aantal, en daardoor zou het ras verbeteren (dit laatste is niet overbodig, waar men zulke dingen door rasgenooten ziet voorstellen; nu niet meer schoorvoetend, gelijk éénmaal op het Natuur- en Geneeskundig Congres geschiedde, maar met de beslistheid van iemand, die een naturalisatiewetje indient). Zij zou de humaane en meest rationeele behandeling dezer klassen van menschen zijn; zij zouden minder bloot staan aan zware straffen, en,